

ANADOLU ALEVİLİĞİNDE GÖRGÜ CEMİ: ADIYAMAN ÖRNEĞİ*

FEVZİ RENÇBER**

“Görgü Cemi” In Anatolian Alevism: Adıyaman Example

Abstract: “Cem rituals” are the core of worshipping in Alawi-Bektashi culture. “Görgü” or “İkrar Cemi” (etiquette or confession Cem) is the most important rule practiced in Bektashi and Alawism. These rules are special Cem rituals performed by Alawis and Bektashians from time to time to sanctify and purify themselves before God and the society. Disputes in Alawi society were used to be settled not by courts, judges and prosecutors but Dedes. The article is a result of field research , answers to questions such as “does this religious and cultural ritual still exist today?” are sought by carrying out a field study. In this context, “Cem rituals” and “Görgü Cemi” performed by the former president of “Cem foundation Adıyaman Golbasi Cem and culture house”, Niyazi Arslan Dede who serves as “Dede” in the region of Adıyaman Golbasi and

* Bu çalışma Görgü Cemi konusunda Niyazi Arslan Dede’nin anlattıkları üzerine temellendirilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Mezhepleri Tarihi ABD, [fevzirencber@hotmail.com].

Besni are explained in this study. This study was carried out by using the interview and observation technique. The regional similarities and differences of “Görgü Cemi”, which has been part of Alawi and Bektashi culture for hundreds of years, are defined. We believe Alawi-Bektashi rituals, and the way they are performed should be brought to the world of science by such studies.

Key Words: Cem Erkânı, Görgü Cemi, Adıyaman.

Öz: Alevî-Bektaşî kültüründe cem erkânı ibadetlerin özüdür. Görgü veya İkrar Cemi Alevîlik ve Bektaşilikte icra edilen en önemli erkândır. Bu erkân, Alevî ve Bektaşîlerin yıl içinde zaman zaman kendilerini Hakk katında ve toplum nezdinde temize çıkarmak, aklamak için yaptıkları özel cemlerdir. Alevî toplumu yüzyıllar boyunca mahkemeye gitmeden, hâkim ve savcı karşısına çıkmadan kendi aralarındaki problemlerini dedenin huzurunda çözüme kavuşturmuşlardır. Makalede alan araştırması yapılarak bu dini ve kültürel geleneğin günümüzde de varlığını koruyup korumadığı sorusuna cevap verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada genel olarak Cem erkânı, özel olarak da Adıyaman Gölbaşı ve Besni yöresinde Dede olarak hizmet veren, Cem Vakfı, Adıyaman Gölbaşı Cem ve Kültür Evi eski başkanı Niyazi Arslan Dede tarafından icra edilen Görgü Cemi incelenmiştir. Görüşme ve gözlem tekniği kullanılarak hazırlanmış olan bu çalışmada yüzyıllardır Alevî-Bektaşî kültüründe yapılan Görgü Cemi’nin bölgesel benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Sözlü kültürün izlerini bünyesinde barındıran Alevî-Bektaşî inancına ait ritüellerin ve icra edilişlerin bu tarz çalışmalar ile bilim dünyasına kazandırılması gerektiğine inanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Cem Erkânı, Görgü Cemi, Adıyaman.

Giriş

Görgü Cemi; “Baş Okutma, Hizmet Görme Cemi” olarak da değişik bölgelerde farklı şekillerde isimlendirilir. Görgü cemleri özellikle kış aylarında Alevîler ve Bektaşîler arasında her yıl düzenlenir. Bu cem ayininde Alevîler senelik ikrarlarını yaparlar. Problemi olan talipler dede tarafından dinlenir; ardından taliplerin problemleri çözüme kavuşturulur. Bu cemler, Alevî canların sene içinde zaman zaman kendilerini temize çıkarmak ve haklarını helalleştirmek için yaptıkları cemlerdir. Ayrıca bu cemler dedenin veya pirin karşısına geçip kendi rızalarıyla toplumun önünde hesap vererek aklanmayı, temizlenmeyi ve üzerlerindeki kul

hakının hesabını vermeyi isteyen kişiler tarafından tertip edilir. Görgü cemlerinde görgüsü görülecek şahıslar görgüsü görüldükten sonra kurbanlarını kestirip ceme katılan topluluğa ikramda bulunurlar. *“Eskiden her köyde ‘Dede veya Pir’ olmadığı için bu kimseler bir köye geldiklerinde köyün geniş bir evinde veya meydan odasında cem erkânı düzenlenirdi.”*¹ Bu cem erkânlarında köylüler erkânlara katılıp temizlenmeyi, hesaplarının görülmesini isterdi. Günümüzde Adıyaman bölgesinde bu erkânlar genellikle en az ayda bir kez cuma akşamları, Alevî anlayışta önemli yeri olan özel gün ve gecelerde yapılmakla birlikte muhipler, özel olarak dededen talep ederek görgüden geçmek istediklerinde de Türkçe olarak icra edilmekte ve kurbanlar kesilmektedir.²

Alevîlikte “Görgü Erkânı” önemlidir. Çünkü Alevîlik: *“Talibin özünü dört kapı kırk makamda bularak, ‘eline-diline-beline’ kuralıyla ‘Görgü Cemi’nde mürşidin talibine ‘dâra gel, doğru söyle’ diyerek, alacağını alıp vereceğini verip talibin mürşidin görgüsünden geçtikten sonra, Allah huzurunda, Hz. Hüseyin yolunda aklanmasıdır. Alevîliğin ön koşulları, Allah-Muhammed-Ali sevgisi ilkesine inanıp Kur’a’n-ı Kerim’e canı gönülden bağlı olmak, Görgü Cemi’ne girip alacağını alıp vereceğini vermektir. Alevîlikte, insana zarar verecek her şey yanlış olduğu gibi, insanlığa ve topluma yakışmayan her şey de ‘suç’ kabul edilir. Suç işlediği düşünülen kişi, görgüden geçerek yaptığı suçun şekline göre cezalandırılır. Ancak yapılan suç insana karşı yapılmışsa, mutlaka razılık alınarak barıştırılıp niyazlaştırılır.”*³

Adıyaman yöresinde görgü erkânları ve diğer erkânlar da gülbang, deyiş ve nefesler Türkçe olarak okunmaktadır. Bu görgü cemi örneği Adıyaman- Gölbaşı ve Besni yörelerinde icra edilmektedir. Çalışmamızı hazırlarken Adıyaman’ın diğer yörelerindeki dedelerin icra ettikleri ve katıldığımız cemlerin benzer şekilde icra edildiğini tespit ettik. Dolayısıy-

¹ Ali Büyükaşahin, Dede, Adıyaman-1944 doğumlu, 29-07-2010.

² Adıyaman bölgesinde yaşayan Alevîler Kürt Alevîler olarak bilirse de araştırmalarımız esnasında yöredeki Alevîlerin büyük çoğunluğu kendisini Türkmen Alevîler olarak tanımlamışlardır.

³ http://www.guvencabdal.com/gorgu_cemi/gorgu_cemi-t289.0.html,01-10-2012.

la Niyazi Arslan Dede'nin anlatacağı bu cem erkânının Adıyaman örneği olarak kabul edilebileceğini düşünüyoruz.

Niyazi Arslan Dede, görgü cemi ile ilgili şunları söylemiştir: “Aşağıda anlatmaya çalışacağım cem uygulaması ceddin ve kendi dedemin (büyükbabamın) talipleri üzerinde yürüttüğü cem erkânını içermektedir. On iki hizmet⁴ ya da diğer bir deyişle cem, dedenin açılış gülbangı ile başlar.⁵ Yöremiz Besni, Gölbaşı ve çevresinde büyüklerimizin önderliğinde bu hizmet uzun yıllar (yaklaşık 400-500 yıldır) yürütülmüş olup insanlarımız kötülüklerden ve fena işler yapmaktan kurtarılmaya çalışılmıştır. Günümüzde bazı şeyler değişmiş olsa da bizler büyüklerimizden görmüş olduğumuz gelenek ve göreneklerimizi canlı tutmaya, inancımızı yaşatmaya gayret göstermekteyiz. Alevî-Bektaşî inanç sistemine ve ibadetine göre yörelere göre uygulamada farklılıklar bulunmaktadır. Pek tabii dedenin bilgisi, becerisi, tahsili ve görgüsü de bu hizmetin yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Ama asıl olan bu inanç sistemi içerisinde pişip olgunlaşmak ve insan-ı kâmil mertebesine erişmektir. Bu mertebeye erişemeyen her kişi zaten “Dede veya Dede Baba” olma yükümlülüğünü de taşıyamaz. Çünkü dede toplumun her katmanı için örnek kişilik taşıma kapasitesine sahip ve cehaleti özünden silip atabilmiş olmalıdır.”

Cem Evi Açılış Gülbangı

Dede şu dua cümlesi ile sözlerine başlar: “Bismillah, Bism-i Şah, Allah, Allah... Çerağ-ı ruşen, fahr-i dervişân, mana-i pirân, kuvvet-i abdalân, selamet-i garibân, huzur-u hazirûn, kanun-u evliyâ, nur-u âl-i âbâ. Allah Allah... Akşamlar hayır ola, hayırlar fethola, müminler ber-murâd ola, demler daim, cemler kaim, yapacağımız ibadetlerimiz makbul ola, üçler, beşler, yediler, 12 imam, 14 masum-u pâk, 17 kemerbest efendilerimiz ve Muhammed Mustafa şefaatçilerimiz, yardımcılarımız, yol göstericilerimiz ola, çerağ-ı kanun-u evliyâ ebedi kala,

⁴ On iki hizmet sahiplerine Alevîlik ve Bektaşilikte 12 İmamları temsilen görevlendirme yapılmıştır. Anadolu Alevîliğinde, 12 sayısı kutsal kabul edilmiş ve Alevîlik ve Bektaşiliği temsil eden kavramlar arasına girmiştir.

⁵ Gülbang: Dede veya talipler tarafından zikredilen dua cümlelerine Alevîlikte gülbang da denir. Alevîler cem erkânlarına ve günlük işlerine Allah’a, Ehl-i Beyt’e, Üçlere, Beşlere, Yedilere, 12 İmamlara ve dua ederek başlarlar. Bu uygulama Alevî geleneğinde “Gülbang” literatürünün oluşmasını sağlamıştır.

nur-u nebi, kerem-i İmam Ali, pirimiz üstadımız Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî, gerçek Hakk erenler demine, devranına Hû..."

Bu gülbangın ardından dede cem başlatma gülbangını okur: *"Bis-millâhilleziy, la ilahe illallah, Muhammedün Resulullah, Aliyyün Veliyullah, Bism-i Şah, Allah, Allah... Akşamlar hayır ola, hayırlar fethola. Meydanlar âbad ola, sırlar mestûr, gönüller mesrûr ola, el-Hakk, fakir-fukara mamur ola. Hakk-Muhammed-Ali yardımcımız, gözcümüz, bekçimiz ola. 12 imam, 14 masum-u pâk, 17 kemerbest efendilerimiz, katarlarından, didarlarından ayırmayalar. Piri-miz Hünkâr Hacı Bektaş Velî ve Balım Sultan efendilerimiz muin ve dest-gîrimiz ola. Üçlerin, beşlerin, yedilerin, kırkların ve ricalü'l-gayb erenlerinin, kutbu'l akitab efendilerimizin hayır ve himmetleri, sefa nazarları üzerimizde hâzır ve nâzır ola. Yüce Rabbimiz ve ulu erenler cümlemizi de münkir, münaфіk şerrinden, şeytanın ve adûvarın (düşmanların) mekrinden, tuzaklarından emin, umduğumuza nail eyleye. Dertlerimize derman, imansız gönüllere iman, hastalarımıza şifa, borçlularımıza edalar ihsan eylesin Ya Rabbim... Zümre-i nâci ve güruh-u salihînden ayırmayasın Ya Rabbim... İlahi Rabbi'l-Âlemin... Devlet ve milletimizin sözünü üstün, ordumuzun kılıcını keskin eylesin. Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler ihsan edesin. Lokmalarımızı, dualarımızı, niyazlarımızı, ibadetlerimizi zayi vermeyesin. Dualarımızı dergâh izzetinde kabul ve makbul eylesin. Vakitlerimizi hayır getiresin. Eyvallah... Dil bizden, nefes Hazret-i Hünkâr efendimizden ola. Yuh münkire, lanet Yezid'e ve onun nesline, rahmet cümle mümine. Nur-u nebi, kerem-i Ali, gülbang-ı Hünkâr Hacı Bektaş Velî, dem-i pir, kerem-i evliya. Gerçek Hakk erenler aşkına ve devranına Hû..."*

Daha sonra sırasıyla on iki hizmet sahipleri deyiş, düvazımam⁶ eşliğinde meydana çağrılır.⁷ Düvazımamın bitmesinden sonra meydana gelerek dedenin karşısında yan yana dizilmiş olan hizmet sahiplerine dede hizmet duasını okur:

⁶ Düvazımam: Alevî Bektaşî edebiyatında On İki İmamları öven şiirlere denir.

⁷ Cem ve buradaki görevlerin detaylarıyla alakalı olarak, ayrıca kavramsal çerçeve için bkz. Ali Aktaş, "Alevîlerde Cem Ayini", *Anadolu'da Alevîliğin Dünü ve Bugünü*, (ed. Halil İbrahim BULUT), Sakarya 2010, ss. 557-612.

“Allah, Allah... Bismillâhirrahmanirrahim, akşamlar (vakitler) hayır ola, hayırlar fethola, şerler def ola, göreceğiniz hizmetleriniz kabul, muratlarımız hâsıl ola... Hazır, gaip, zahir, batın ayin-i cem erenlerinin nur cemallerine aşk ola... İlahi Ya Rabbim, on sekiz bin âlemlerle birlikte mümin, müslim cümle kardeşlerimizi Muhammed-Ali gülbangından mahrum eyleme, cümlemizi didar-ı Ehl-i Beyt’e ve meşreb-i Hüseyin’e nail eyle. Muhammed_el-Mustafa, Aliyyü’l-Murteza, Cebrailü’l-Musaffa, Gözcü er Mustafa Gulam Kanber, Çerağcı Cabi-rü’l-Ensari, Ferraş-ı Selman-ı Piri Pâk, Zâkir-i Bilal-i Habeşi, Kurbancı Mahmut el Ensari, Gulem Kısani, Sofracı Kanberi, Semahçı Abuzer Gıffari, Fatıma Bacı, Amr-ı Eyyar ve İznikçi Huzeyma’nın hüsnü himmetleri üzerinizde hazır ve nazır ola. Sizleri saklaya, bekleye, darda, zarda, zorda bırakmaya. Önünüzde kılavuz, üzerinizde bekçileriniz olalar. Dil bizden nefes kutbu’l-arifin, Gavsü’l Vasilin Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî’den ola. Nur-u nebi, kerem-i Ali, gülbang-ı Muhammed, dem-i pir, kerem-i evliya ve Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Gerçek erenler demine devranına Hû... Ya Ali...”

202

OMÜİFD

Dârda bu duayı alan hizmet sahipleri duanın bitiminden sonra birer niyaz ederek tekrar dâra dururlar. Dede bir gülbang okur: *“Tecellâ,⁸ tevellâ hakka yazıla, tecellânız temiz, yüzünüz ak ola. Tecellâ gören cehennem narı görmeye. Hakk Teâlâ Hazretleri sizleri bu demden, bu devrandan, bu gönülden ayırmaya. Erenlerden himmet, şey’en lillah, Allah eyvallah”* der ve ardından hizmet sahipleri cem erenlerine bulundukları meydanda bir niyaz ederek herkes göreceği hizmeti icra etmeye başlar.

Meydanın Açılması

Sıra cemin başlayabilmesi için meydanın açılmasına gelmiştir. Ferraş veya süpürgesi meydana gelir, temizliğin önemine dikkat çekmek için daha önceden temizlenmiş meydana temsili olarak: *“Allah, Muhammed, ya Ali!”* diyerek süpürge çalar. Ardından dâra duran hizmet sahibi er kişi ise aşağıdaki tercümanı okur: *“Bismillâhirrahmanirrahim... Elhamdülillah piri-miz üstadımız ol Hacı Bektaşî’dir, Ali, Muhammed, Seyyid-i Ferrâşî’dir, pir cemali Muhammed, kemali Hasan, Şah Hüseyin’i bir bilenler versin salâvat:*

⁸ Alevî anlayışta tecellâ Allah’ın kudret ve inayetinin kişinin kalbinde hakikat boyutuyla görünmesi; kaderinin ve bahtının temiz olması anlamına gelir.

Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed Hû erenler...” Ardından hizmet sahibi dârda bekler.⁹

(Ferraş-süpürgeci bacılardan oluşuyorsa aşağıdaki hizmet tercümanını okuyabilirler.) *“Bism-i Şah Allah Allah... Biz üç bacı idik, güruh-u nâci idik, Kırklar Meydanı’nda süpürgeci idik, süpürgeci Selman, kör olsun Yezid ile Mervan, Allah eyvallah... Erenler! Hû....”* Bu gülbangın ardından dede dârda duran ferraşın veya süpürgecinin duasını okur: *“Bism-i Şah, Allah Allah... Cümle hizmetin kabul, muradın hâsıl ola, isteğin, dileğin fethola, Seyyid-i Ferraş efendimizin hüsn-ü himmetleri üzerine sayeban ola, el-Hakk Muhammed ve Ali zahir-batın yar ve yaverin ola, Hazreti Pir efendimiz dest-gîrin ola, görmüş olduğun hizmetinden hayır, hasenat göresin, demi pir, kerem-i evliya, gerçek erenlerin demine devranına Hû... Ya Ali!”* Ardından dârda duran ferraş, niyaz ederek meydandan ayrılır; yerine geçer oturur.

Çerağ’ın (Delilin) Uyandırılması

Bu duadan sonra çerağın uyandırılmasına sıra gelmiştir. Daha önceden hazırlanmış olan üç adet mum¹⁰ temsili olarak yakılır, şamdana takılmış olarak cem evi giriş kapısından meydana doğru getirilir. Çerağcı meydanın uzaklığına göre adımlarını ayarlayarak dört adımda¹¹ meydanın ortasına kadar gelir.¹² Çerağcı kapıdan girer, dört adım daha atarak meydanın ortasına gelir ve *“Hû... Sırrı ehli hakikat erenleri!”* der ve başı öne eğik, sağ el göğüste, sol elinde üç adet mum takılmış şamdan ile dâra durur ve Nur suresinin 35 ve 36. ayetlerini okur.¹³ Bu ayetlerin okunmasından sonra

203

OMÜİFD

⁹ Ferraş: Erkân yapılacak yerin maddi temizliğinden sorumlu olduğu kadar manevi temizliğinden de sorumlu olduğu için sembolik olarak cem erkânı esnasında meydana gelerek süpürgesini yere sürer.

¹⁰ Bu mumlar, Allah, Muhammed ve Ali’yi temsil eder. Bunlar cihanı aydınlatan nur ve ışıktır.

¹¹ Cem erkânı esnasında atılan her dört adım dört kapıyı, dört kapı ise, Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat kapılarını-mertebelerini temsil eder.

¹² Çerağcı: Cem evinin aydınlatılması, cemde mumların temin edilmesi, meydanda veya cem evinde şamdanlıkların yakılmasından sorumludur.

¹³ Nur süresi 35-36: Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs inci gibi parlayan bir yıldız gibidir. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak kadar berrak-

çerağcı diz çökerek meydana niyaz eder ve çerağı uyarmaya başlar. Çerağı uyarırken de şu tercümanı okur:

“Çerağ-ı ruşen, fahr-i dervişân, zuhur-u imân, himmet-i pir-i horasan, küşâd-ı meydân, kuvvet-i abdalân, kanun-u evliya, nuru’s semavât ki menzildir ol tur-u münâcât. Kaçan kim ruşen ola, kıl niyaz ol Muhammed Mustafa’ya ve Haydar-ı Kerrar Şah-ı Merdân Ali’ye canı dilden salâvat...” Orada bulunan cemaat hep bir ağızdan salâvat getirir. *“Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed ve alâ âl-i Muhammed.”* Çerağcı niyaz ederek tekrar dâra durur ve dede şu tercümanı okur. *“Çün çerağ uyandırdık ol Huda’nın aşkına, iki cihan serveri Fahr-i Âlem Muhammed Mustafa’nın aşkına, Şah Hasan, Şah Hüseyin, Dest-i Kerbela’nın aşkına, 12 imam sadr-i velayet pişuvanın aşkına, 14 masum-u pâk âl-i âbânın aşkına, Hazreti Hüinkâr Kutbu’l Hacı Bektaş Velî evliyanın aşkına, zahir, batın gerçek erenlerin aşkına, haşre dek yansın yakılsın billâh onların aşkına, şey’en lillâh, Allah eyvallah. Erenlerin himmetiyle diyelim can-ı gönül-den Allah Allah...”*

204

OMÜİFD

Dede bu tercümanı okuduktan sonra dârda duran çerağcıya bir dua verir: *“Bismillâhirrahmanirrahim... Bism-i Şah Allah, Allah... Cümle hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. İki cihanda yüzün ak meydanın açık ola. Allah, Muhammed, Ali, 14 masum-u pâk, 17 kemerbest efendilerimiz yardımcın ve el tutucuların ola. Hızır yoldaşın, Hakk erenler de haldaşın ola. Pirimiz Hacı Bektaş Velî Hazretleri senden razı ve hoşnut ola. İnayet-i seyyid-el kâinat, sırrı şah-ı velâyet. Gerçekler demine, devrânuna Hû... Ya Ali!”*

Bu duanın ardından dârda duran çerağcı tekrar diz üstü oturarak niyaz ederek bekler. Dede ise salâvatnameyi okumaya başlar. Her salâvatname okunduğunda cemaatte bulunanlar *“Allah Allah”* diyerek kabullerini dile getirirler. Salâvatnameyi bitiren dede hemen ardından çerağ duasını okur:

tır. Nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna-hidayete iletir. Allah insanlar ibret almaları için misaller verir. Allah hakkıyla her şeyi bilendir. Allah'ın, içinde İsmi'nin yükseltilmesine ve zikredilmesine izin verdiği evlerin içinde Allah'ın nuru vardır. Orada O'nu, sabah akşam tesbih ederler.

“Çün çerağ uyandırdık ol Huda’nın aşkına, Seyyid-el Kevneyn Muhammed Mustafa’nın aşkına, saki-i kevser Aliyyü’l Murtaza’nın aşkına, Hem Hatice Fatıma Hayrünnisa’nın aşkına, Şah Hasan Hulki Rıza Şah Hüseyin-i Kerbela, ol imam-ı Zeynal abanın aşkına, ol Muhammed Bakır, nesl-i pâk Murtaza, Cafer-i Sâdık İmam-ı Rehnüma’nın aşkına, Musa-i Kazım İmam-ı serfirazı ehl-i hak, hem Ali Rıza-i aşkına, Şah Taki, Naki, ol Hasanü’l-Askeri, ol Muhammed Mehdi-i sahip livanın aşkına, pirimiz üstadımız Hacı Bektaş Velî’nin aşkına, haşre dek yanan yakılan âşıkların, sâdıkların, muhiplerin, erlerin, pirlerin aşkına...” Dede devam eder: “Canı dilden hep beraber salâvat” der. “Ber cemel-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, Şah Hüseyin-i Ali Ra Bulende salâvat, Allahümme sallî alâ seyyidine Muhammed, Lailahe illallah, Muhammedün Resulullah, Aliyyün Veliyullah, Mürşid-i Kamilullah...”

Salâvatın peşinden diz üstü beklemekte olan çerağcı niyaz ederek yeniden dâra durur ve dede hizmet duasını okur: “Allah Allah... Cümle hizmetin kabul, muradın hâsıl, yardımcın Hazret-i Pir ola, divan-ı dergâhta yüzün ak, özün pâk ola, görmüş olduğun hizmetinden şefaât bulasın, şevkimiz, Şah-ı Merdan’ın şevki ola. Gerçeğin demine devranına Hû...” Bu duanın ardından hizmeti bitmiş olan çerağcı meydana niyaz ederek yerine çekilir. Ancak cem boyunca çerağların yanık kalmasından ve cem evinin aydınlatılmasından çerağcı sorumludur. Çerağcı yerine çekildikten sonra zâkirler, düvazımamını ve deyişini okumaya başlarlar. Deyiş bitince dede zâkirlerin duasını verir: “Hizmetleriniz kabul, muratlarınız hâsıl ola. Muhammed Ali ve Ehl-i Beyt katarlarından, didarlarından ayırmaya, adlarını zikrettiğiniz 12 imamların hayr-ü hasenatları ve himmet-i piraneleri üzerinizde hazır ve nazır ola, diliniz dert görmeye, her iki cihanda yüzünüz ak, özünüz pâk ola, ağrınıp incinmeyesiniz, dil bizden nefes Hazret-i Hünkâr’dan ola, Gerçeğe Hû... Mümin’e ya Ali!” Duanın ardından zâkirler sazlarına birer niyaz ederek beklerler.

Zâkirler niyaz ettikten sonra “Muhammed Postu”nun serilmesine gelmiştir.¹⁴ Daha önceden hazırlanmış ve dedenin önünde veya yanında

¹⁴ Bu postun önemi oldukça fazladır. Çünkü Alevî anlayışta bu postta Hz. Peygamberin oturduğu kabul edilir. Bu postun serilmesiyle birlikte Hz. Peygamberin bu meydana

bulunan posta niyaz ederek elleri üzerine alan dede meydana çıkar ve şu tercümanı okur: *“Hû... Erenler... Bismillâhirrahmanirrahim. Ya Allah... Ya Bismillah... Çerağı nur-u Ahmet, zuhur eyledi Şah-ı Horasan-i Postu Muhammed verildi. Bu ceme Aliyyü'l Murtaza'dan icazet, erenlerden haklı hayırlı himmet, aşk-ı demler daim, cemler kaim ola, cümle cem erenleri nur-u imanla dola, Muhammed Mustafa'nındır bu şan, mümin'e rahmet ola, şey'an lillah Allah eyvallah, Gerçeğe Hû...”* Bu gülbangın bitmesiyle dede elleri üzerindeki posta niyaz ederek kendi önünde münasip bir yere serer, tekrar niyaz ederek yerine geçer.

Cemde Abdest ve Manevi Temizlik

Temsili abdest aldirmaya sıra gelmiştir. Normal koşullarda ceme katılan her kişi evinde bu hizmeti görüp buraya gelmiştir. Hatta sohbetlerde dede devamlı olarak ceme katılacak herkesin mümkünse ve koşullar el veriyorsa boy abdesti alarak ceme katılmalarını telkin eder. Temsili olarak aldırılan abdestteki mana ise temizliğin önemine bir kez daha vurgu yapmaktır. Bu görevi ifa etmek üzere dede sakkacı ile ibriktarı meydana davet eder; *“Hû... Erenler abdest hizmetinin görülmesi için hizmet sahipleri dâra dursunlar”* der. Meydana gelen hizmet sahiplerinden ibriktarın sol elinde su dolu ibrik, sakkacının sol omzu üzerinde havlu ve sol elinde abdest suyunun konulması için bir leğen bulunur. Orada bulunan cem erenlerini selamlamak üzere meydana niyaz ederek ayağa kalkarlar. Her ikisinin de sağ elleri göğüste meydanın ortasında dururlar.

Dede; *“eyvallah sakkacı ve ibriktar erenleri, hoş sefa geldiniz, yüz başa geliniz. Kişinin özü kadar yüzü, içi kadar dışı da temiz olmalı. Dolayısıyla yıkayan temiz olmalı ki yıkanan da temiz olsun. Onun için önce kendi kendinizi yuyup yıkayınız sonra da cem erenlerini”* der. Bu söz üzerine ibriktar şu gülbangi okur. *“Ben Gulam-ı Haydar'ım, adûvlardan etmem haofı, bak çünkü bu işte üstattır bana Selman-ı Pâk. Pir cemali Muhammed, kemali İmam Hasan, Şah*

hazır ve nazır olduğuna inanılır. Çünkü cihanı aydınlatan, nurlandıran O'dur. Cemin ışığıdır, şulesidir, neşesidir, umududur. Allah ile kul arasındaki köprüdür. O olmadan cem olmaz, ibadet olmaz, dualar, dilekler olmaz, muratlar hâsıl olmaz, Hakk'a vasil olunmaz. Bunun içindir ki cem erkânlarında Muhammed Postu'nun serilmesi önemlidir.

İmam Hüseyin-i Ali ra bülende salâvat. Allahümme salli alâ seyyidine Muham-med.” Bu gülbangın ardından dede onları dualar: “Allah Allah... Geldiğiniz yerden, durduğunuz dârdan Hakk Teâlâ Hazretleri paylarınızı vere muratlarını-zı hâsıl eyleye. Hizmetini göreceğiniz erenlerin hüsnü himmeti üzerinizde sa-yebân ola. Sizleri göre, gözleye, saklaya, bekleye. Darda, sıkıntıda, zarda ve zorda bırakmaya. Göreceğiniz hizmetlerinizden şefaitle bulasınız. Ali yoldaşınız, Hızır kılavuzunuz ola gerçeğe Hû...”

Bu duayı müteakip hizmet sahipleri önce kendileri birbirlerine şu şekilde abdest aldırırlar: İbriktar sağ ayağı katlanmış, sol ayağı dik olarak diz çöker, sakkacı elindeki leğeni önüne koyar ve ibriktarın karşısına diz çöker. Havlusu sol omzunda hazırdır. İbriktar: “Allah, Muhammed, ya Ali” diyerek üç defa sakkacının eline su döker; sakkacı ellerini yıkar.¹⁵ Daha sonra omzundaki havlu ile ellerini kurular. Ardından aynı işlemi ibriktar kendisi için yapar. Bu kez suyu döken sakkacıdır. Bunu da tamamladıktan sonra sıra cemaate gelmiştir. İbriktar, sağ elinde su kabı, sol elinde leğen olmak üzere ceme gelen erenlerini dolaşır. Her bir kişiye hizmet görürken her defasında; “Allah-Muhammed-Ali” diyerek su döker. Ardından ise sakkacı havlusu ile gelerek ellerini kurular. Eğer cemde kalabalık çok fazla ise hepsini dolaşamayacak kadar bir yoğunluk varsa sadece ön saflarda duran kişilere (özellikle yaşlılar tercih edilir; diğer gençler bunları örnek alsınlar ve öğrensinler diye) ve ana bacılara bu hizmet gördürülür. Geri kalanların üzerine ise bir-iki avuç su serpilerek temsili hizmet tamamlanmaya çalışılır. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu hizmeti her fert evinde zaten yapıp gelmiştir. Abdest aldırma işlemi sürerken bu arada dede cemaate temizlikle ve abdestle ilgili bilgiler vermeye ve onları aydınlatmaya çalışır. Bu konuşma esnasında abdest aldırma hizmeti tamamlanmış olur ve hizmet sahipleri meydana gelip dâra dururlar.

Dede hizmet sahiplerini şu şekilde dualar: “Allah, Allah... Görmüş olduğunuz hizmetleriniz kabul, muratlarınız hâsıl ola. İsteğinizi, dileğinizi Hakk-Muhammed-Ali vere. Ellerinizi dert görmeye, gönülleriniz incinmeye. Yoluna hizmet etmiş olduğunuz pir-i erenlerin himmeti üzerinizde sayeban ola. Hakk

¹⁵ Sakka: Cem esnasında gerekli olacak abdest sularının teminini sağlar, havluyu ayarlar.

saklaya, bekleye. Muhammed Mustafa şefaatine nail eyleye. Dil bizden, nefes Hazret-i Hümkâr'dan ola. Gerçeğe Hû..." Hizmet sahipleri duayı müteakip birer niyaz ederek yerlerine çekilirler.

Abdest hizmetinin tamamlanmasıyla sıra yeniden ferraş hizmetine gelmiştir. Bu hizmetin de görülmesinden sonra sıra cem yapmaya gelecektir. Ferraş cem yapılacak ve semah icra edilecek olan meydana temiz olmasını tüm kirlerden, kötülüklerden ve günahlardan arındırılmış bir meydana var olmasını sağlamakla yükümlüdür. Daha önceden temizlenmiş olan meydana temsili olarak süpürge vurmak ve şu ana kadar görülmüş hizmetlerde dökülmüş olduğuna inanılan günah ve kirlerin temizlenerek sır edilmesi için ferraş niyaz ile meydana gelir. Ferraş: *"Allah-Muhammed-Ali sırrı sır edenin demine Hû... Ya Ali"* der ve meydana üç kez süpürge çalar ve son hamlesinde dedenin oturmuş olduğu minder ve döşegün altına tüm kötülükleri sır eder (saklar) çünkü orası derin ve uçsuz bucaksız bir derya olarak kabul edilir. O deryada bu küçük kirler kaybolacak, eriyecek ve bitecek düşüncesi hâkimdir. Bir diğer anlamıyla o döşek Muhammed Ali'nin makamıdır. Orada her kötülük yok edilir, sevgi, birlik ve kardeşlik hâsıl olur. Kalplerdeki, gönüllerdeki tüm kötülükler, fenalıklar orada sır edilir. Sadece Allah sevgisi ve O'nun yarattıklarının sevgisiyle birleşir.

Ferraş yukarıdaki hizmeti yaptıktan sonra tekrar dâra durur ve bir ferraş tercümanı okur. Örneğin hizmet gören er kişi *"Bismillâhirrahmanirrahim... Elhamdülillah pirimiz üstadımız ol Hacı Bektaşî'dir. Ali, Muhammed, Seyyid-i Ferraşî'dir. Pir cemali, Muhammed kemali Hasan, Şah Hüseyin'i bir bilenler versin salâvat, Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed, Hû Erenler"* der. Hizmet gören bacı *"Bismillâhirrahmanirrahim... Ben Gürûh-u Naciye'm, Kırklar Meydanı'nda süpürgeciyim. Pirin divanında durucuyam. Hamdu lillah pirimiz Bektaş-i Velî'dir. Muhammed Ali'den üstadımız Seyyid-i Ferraşî'dir. Allah, eyvallah. Nefes pirimdedir"* der. Ardından hizmet gören er veya bacı hizmet duasını almayı bekler.

Dede: "Allah Allah... Hayır, hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. Hizmet pir-i süpürgeci Seyyid-i Ferraş efendimizin hüsn-ü himmetleri üzerinde hazır ve

nazır ola. Göre, gözleye, saklaya, bekleye. Görünür, görünmez afetlerden, belalardan, tufanlardan koruya. Yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç eylemeye. Arife nazar, gerçeğe, Hû... Mümin'e ya Ali."

Duasını alan ferraş niyaz ile yerine geçer oturur. Cemin bundan sonraki icrası yapılacak veya görülecek hizmetin içeriğine göre bazı farklılıklar göstermektedir. Ancak burada "Görgü-Yola Alma Cemi"nden bir örnek vereceğiz. Bunlar öz olarak aynı olmasına rağmen uygulama ve içerik bakımından bazı değişiklikler gösterir.

Görgü Cemi

Şu ana kadar yukarıda anlatılan hizmetleri aynen uyguladıktan sonra ardından burada örnek olarak vereceğimiz Görgü Cemi icra edilmeye başlanır. Dede görgüsü yapılacak canları (kişileri ve eşlerini) "Rehber"ın¹⁶ öncülüğünde dâr meydanına davet eder:

Dede: *"Hû... Erenler görgüsü yapılacak canlarımız ana bacalarıyla birlikte, rehberlerinin öncülüğünde Hakk meydanında, pir divanında özlerini dâra çeکشinler"* der. Bu davetle birlikte sağ başta rehber olmak üzere yanına en yaşlı er kişi ve eşi olmak üzere yaş sıralamasına göre dizilirler. Görgüsü yapılacak olanlar, dedenin karşısında ve cemaatin huzurunda sağ ayak başparmağı sol ayak başparmağı üzerinde, sol el altta sağ el üstte, eller göğüste üst üste gelmiş şekilde niyaz ederek dâra dururlar. Rehber önceden kemerbest olmuştur. Sıralama bittikten sonra rehber, Araf suresi 23-24 ve 25. ayetlerini Türkçe olarak okur.¹⁷

Rehber, ayetleri okuduktan sonra hemen peşinden şu tercümanı okur: *"Hû... Erenler. Eli erde, yüzü yerde, özü dâr-ı Mansur'da, Hakk-Muhammed-Ali yolunda, erenler meydanı, pir divanında. Canı kurban, teni tercüman, 12 imam ve 14 masum-u pâk efendilerimizin dostlarına dost, düşman-*

¹⁶ Cem erkânını yöneterek dedeye, mürşide, pire ve taliplere yardımcı olmak için cemde bulunan kimsedir. Bazı yörelerde Mürebbi olarak da bilinir.

¹⁷ Araf 23-25: (Hz. Âdem ve Hz. Havva) Ya Rab biz kendimize zulmettik. Bizi bağışlamaz ve bize rahmet merhamet etmezsen biz kaybedenlerden oluruz dediler... Allah, dedi ki: "Birbirinizin düşmanı olarak inin (oradan). Size yeryüzünde bir zamana kadar yerleşme ve yararlanma vardır." Allah, dedi ki: "Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve oradan (mahşere) çıkarılacaksınız."

larına düşman olmak kavliyle ve Hakk erenlerin nasihatlerini kabul muktezasıyla amel etmek üzere, yalın ayak, yüz üzeri sürünerek gelmiş ayin-i cem erenlerinin izin-i icazetiyle, Muhammed yoluna, Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî tarik-i nazenine dâhil olmak üzere: koç kuzulu kurbanlarıyla gelmişler. Hakk'ı görmüşler, Rah'ı Hakk bilmişler. Nesimi gibi yüzürlüp, Mansur gibi asılıp, Fazlî gibi borçtan halas olmak dilerler. Ve erenlerden himmeti pir niyaz ederler. Allah, eyvallah..."

Dede bu tercümanın ardından görgüsü yapılacakları sorgulamaya başlar: "Geldiğiniz Ali yolu, durduğunuz Mansur Dâr'ı, Hakk cesedinize can, kalbinize iman verdi, ağız talib, dil mürşittir. Erenler meydanında ne gördünüz ne işittiniz? Dârda bulunanlar hep bir ağızdan, Hakk gördük, Hakk işittik" derler. Bunun üzerine dede, Tövbe suresinin 119. ayetini okur.¹⁸ Ardından dede, tövbe tercümanını okur: "Tövbe günahlarımıza estağfurullah, yüz bin kere tövbe estağfurullah. Elimizle, dilimizle, belimizle işlediğimiz cümle günahlarımıza tövbe estağfurullah... Kalbimizle ve cem-i cümle azamızla işlediğimiz günahlarımızla tövbe estağfurullah." Hemen ardından rehber şu tercümanı okur: "Can-ı dilden bel bağladım evliya erkânına, Hamdu lillâh, yine durdum pirimin divanına, el aman sığındım erenlerin lütfü ihsanına, bu yolda canım kurban, tenim tercüman pirimin fermanına, pir cemali Muhammed, kemali Hasan, Şah Hüseyin-i Ali ra bülende salâvat, Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed" der ve cemaat hep birlikte salâvat getirirler. Salâvat bitiminde dede dârda duranlara şöyle hitap eder: "Allah, eyvallah safa erenler. Hakk Teâlâ Hazretleri göz verdi göresiniz diye, kulak verdi duyarsınız diye, dil verdi söyleyesiniz diye, ser verdi kesesiniz diye veya (kelle verdi kes diye) Hû... Erenler" deyince dârda duran tüm canlar hep birlikte diz üstü oturarak secdeye varıp beklerler. Dede secdede bekleyenlere şu telkinlerde bulunur:

"Allah eyvallah erenler, ana bacılar... Kapısında döktüğün varsa doldur. Ağlattığın varsa güldür. Yıktığın varsa kaldır. Doğru gez, dost gönlünü incitme. Mürşidine teslim-i rıza ol. Yalan söyleme, haram yeme, zina etme, elinle koymadığını alma, gözünle görüp kulağınla işitmediğini söyleme... Bu yol kıldan ince kılıçtan keskincedir. Demirden leblebi, ateşten gömlektir. Gelme gelme, dönme

¹⁸ Tövbe Suresi 119: "Ey inananlar Allah'tan sakınınız ve doğrularla beraber olunuz."

dönme. Gelenin malı, dönenin canı. Riya ile ibadet, şirk ile taât olmaz. Söylediğiniz meydanın, sakladığınız sizindir. Geldiğiniz pir divanı, durduğunuz Mansur Dâr'ıdır. Hakk cesedinize can, kalbinize iman verdi. Şehitler uyana, Allah Allah..." Dedenin bu telkininden sonra secdedekiler hep birlikte bir niyaz ederek tekrar dâra dururlar. Dede bu kez dârda duranlara gittikleri yol, inandıkları yer adına yemin ve ant içtirecektir. Çünkü yola alınmak, bazı kural ve kaideleri yerine getirmek, yolun gereklerini ifa etmek ister. Her şeyden önce vermiş oldukları sözden dönmemeleri telkin edilmekte, döndükleri takdirde çok ağır cezalarla cezalandırılacakları vurgulanmaktadır. Aşağıdaki telkinlerde dedenin sözünün her bitiminde dârda duranlar söylenenleri, istenilenleri, yapmaları gerekenlerin tümünü bulundukları dâr meydanında, Allah huzurunda ve orada bulunanların şahitliğiyle kabul ettikleri ve vermiş oldukları sözlerinden asla dönmeyecekleri anlamında; "Allah eyvallah erenler" diyerek onayladıklarını dile getirmektedirler.

Dedenin telkini aşağıdaki gibidir: Dede dârda duranlara hitaben: "Allah eyvallah baba erenler. Erenler meydanında, pir huzurunda, mürşidine teslim-i rıza oldunuz mu?"

Dârdakiler: "Allah eyvallah..."

Dede: "Allah, Muhammed, Ali, 12 İmam ve Ehl-i Beyt soyuna iman-u ikrar ettiniz mi?"

Dârdakiler: "Allah eyvallah..."

Dede: "Kazaya razı olup kadere bağlandınız mı?"

Dârdakiler: "Allah eyvallah..."

Dede: "Nâcilerin Pişuvası, İmam-ı Cafer'in içtihadı ve pirimiz Hümkâr Hacı Bektaş Velî'nin hakkıyçün Hakk dediğimizi Hakk bilip bâtil dediğimizi bâtil bildiniz mi?"

Dârdakiler: Allah eyvallah...

Dede: Muhammed Ali ve Ehl-i Beyt'inin sevdiğini sevip tevellâ, sevmediğini sevmeyip teberrâ ettiniz mi?¹⁹

¹⁹ Tevellâ, Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt'ini sevmeye ve onları sevenleri sevmeye denir. Teberrâ ise Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt'ini sevmeyenleri sevmemek, onlarla iletişim kurmamaktır.

Dârdakiler: “Allah eyvallah...”

Dede: “Dört Kapı, Kırk Makam hak mı?”

Dârdakiler: “Hak.”

Dede: 12 İmam, Yas-u Matem hak mı?

Dârdakiler: “Hak.”

Dede: “Suret-i Hakk’tan görünüp dünya menfaatiyle gözlerinizi kamaştıracak münaфіkların sözlerine aldanarak erenler yolundan, Hakk divanından uzaklaşırsanız mahşer günü üzerine ant içtiklerinizin huzurunda yüzünüz kara olsun mu?”

Dârdakiler: “Allah eyvallah...”

Dede: “Nefsinize uymayın, yolunuzdan azmayın, çiğ lokma yiyip kem söz söylemeyin. Malı mala, canı cana katın. Halınıza haldaş, yolunuza yoldaş olun. Milletinize, devletinize hizmet eyleyin. Haksızlığa boyun kırmayın. Hakka ve hukuka riayet eyleyin. Allah yardımcınız, pir yol göstericiniz olsun. Erkânınız mübarek, kademiniz uğurlu olsun. Allah eyvallah... Hû erenler” der.

212

OMÜİFD

Ant içme ve nasihat tercümanı böylece bitirildikten sonra dede ilk başta rehber olmak üzere dârda duranları sırayla sorguya başlar: “Bismillâhirrahmanirrahim... Nasılsın nice berisin? (misal, Ali baba)... Baba, yıktığınla, döktüğünle, ağlattığınla, yıktığın varsa yap, döktüğün varsa doldur, ağlattığın varsa güldür. Dâra gel, doğruyu söyle, erenler farkında olsun. Rehber; Allah eyvallah... Uzak gittik yakın geldik, er, pir meydanı diye durduk. Yüzümüz yerde, özümüz Dâr-ı Mansur’da bizlerde hakkı olan kardeşlerimiz hakkını talep eylesin” der. Dede yukarıdaki sorgu ve cevaplamayı sırasıyla dârda duran herkese sorar. Dede, kadınlara sorgu yaparken; “nasılsın niceberisin ana sultan (veya dârda duran hanıma nasılsın niceberisin ismi söylenir; Misal Fatma ana sultan)” der. Dede herkese kendi adıyla hitap eder. Dede bu soruyu sorunca kadınlar: “Allah eyvallah. Hû...” diyerek kendi sağ omuzlarına doğru niyazda bulunurlar.

Dârda duranların tüm sorgularının bitince dede cemaate hitaben: “Eyvallah canlar! Ey Cemaat! Dârda duran bu canlarımızın elleri erde, yüzleri yerde, özleri Dâr-ı Mansur’da ve Hakk meydanı, pir divanında canlarını kurban, tenlerini tercüman ederek, 12 İmam ve 14 Masum-u Pâk efendilerimizin dostla-

rına dost, düşmanlarına düşman olmak kavliyle ve Hakk erenlerin nasihatini kabul muktezasıyla amel etmek üzere yalın ayak, yüz üzere sürünerek gelmiş ayin-i cem erenlerinin izn-i icazetiyle Muhammed Ali yoluna ve Seyyid Muhammed Hümkâr Hacı Bektaş Velî nazenine dâhil olmak üzere, koç kuzulu kurbanlarıyla gelmişler, Hakkı görmüş, Râh-ı Hakk bilmişler. Nesim'i gibi yüzölüp Mansur gibi asılıp Fazlî gibi borçtan halas olmak dilerler. Ve himmet-i pire niyaz ederler. Siz Hakk yolunun yolcuları, Muhammed Mustafa, İmam Ali ve Ehl-i Bey'in sâdik dostları olan cemaat erenleri siz bu canlardan razı mısınız?" diye cemaate üç defa sorar. Dedenin her sormasında cemaat, "Allah eyvallah. Bizler razıyız. Allah, Muhammed ve Ali de razı olsun" diye cevap verirler. Dede de her seferinde, "Allah da sizlerden razı olsun Hakk Muhammed ve Ali gönlünüzü görsün, muratlarınızı hâsıl eylesin" der ve üçüncü sorgudan sonra Tövbe suresinin 119. ayetini okur.²⁰ Ardından dede tövbe gülbangını okur:

Dede: "Bism-i Şah Allah Allah... Tövbe günahlarımıza, estağfurullah. Elimizle, belimizle, dilimizle ve cem-i cümle azamızla işlemiş olduğumuz günahlarımıza tövbe estağfurullah... Bütün isyanlarımıza, suçlarımıza âsîliklerimize tövbe estağfurullah... Pir cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, İmam Hüseyin ra bülende salâvat..." deyince tüm cemaat hep bir ağızdan: "Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed ve alâ âl-i Muhammed" der. Dede şöyle devam eder: "Allah, Muhammed, Ali ve Hümkâr Hacı Bektaş Velî ikrarınızda, itikadınızda, inancınızda sabitkadem eyleye, bu demden, bu devrandan, bu gönülden, bu itikattan ve inançtan ayırmaya. Hızır haldaşınız, Ali yoldaşınız ola... Hû..." Sonra dârdakiler hep birlikte diz üzeri otururlar ve birer secde edip doğrulurlar. Hemen akabinde dede ilk başta ve kendine yakın duran rehberin sağ elini sol eliyle tutar ve sol el başparmağını rehberin sağ el başparmağına rabteder. Rehberin yanında bulunan diğer talipler ise rehberden başlamak üzere birbirlerinin eteklerinden tutarlar. Bunun ardından dede orada bulunanların duyabileceği bir ses tonuyla "Yedullah" ayetini (Fetih: 10) okur.²¹ Bu ayetin ardından dede üç defa "Ya Allah, ya

213

OMÜİFD

²⁰ Tövbe Suresi 119: "Ey insanlar Allah'tan sakınınız ve daima doğrularla beraber olunuz."

²¹ Fetih Suresi 10: Ey Muhammed! Şüphesiz sana baş eğerek ellerini verenler Allah'a baş eğip el vermiş sayılırlar. Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir. Verdiği bu sözlerden

Muhammed, ya Ali!" der. Sonra dede: *"Pirimiz, üstadımız, kutbu'l âlem Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Şah-ı Horasan, destur-u Pir, gerçeğe Hû!"* der.

Görgüsü yapılan canlar sırayla dedenin önünde niyaz ederler. Dede onlar niyazdayken sırtlarını, *"Allah, Muhammed ya Ali"* diyerek sıvazlar veya sırtlarına pençe vurur. Niyazda bulunan her can kalkar ve geri geri çekilerek yerine geçer oturur. Böylece görgü tamamlanmıştır.

Kurbanın Tığlanması

Görgü görüldükten sonra kurbanın hazırlanmasına sıra gelmiştir. Kurban edilecek koç kurbanı tarafından tekbirler arasında meydana getirilir. Meydanda kurban tuz ve su verilir. Daha sonra kurban sahibi de meydana gelerek kurbanıyla birlikte meydana dâra dururlar. Kurban kendilerinin arasındadır. Kurban sahibi kurbanlığı tutar, kurbanı ise kurbanın sağ ön ayağını hafifçe havaya kaldırır, kendisi de sağ ayağının başparmağıyla sol ayağının başparmağını kapatır. Kurbanı, *"Hû Baba Erenler"* der ve bekler. Dede Saffat suresi 103 ve 107. ayetlerini okur.²²

Dede bu ayetleri okuduktan sonra kurbanı şu şekilde tekbirler: *"Kurban-ı Halil, Ferman-ı Celil, Tığ-ı Cebrail, İtaat-ı İsmail, Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe illallahu Vallahu Ekber, Allahu Ekber ve lillahil hamd. Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe illallah. Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe illallah. Vallahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber ve lillahi'l hamd. Lâ feta illa Ali, lâ seyfe illa Zülfikar. Nasrûn minallahi ve fethü'n karip ve beşşiri'l mü'minin. Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali... Pirimiz üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Diyelim gönül birliğiyle Allah Allah..."* Cemaat, *"Allah, Allah"* diye nida eder. Ardından dede duaya başlar: *"Vakitler hayrola, hayırlar fethola. Şerler def ola, münkirler mat, münafıklar berbat ola, müminler şad, meydanlar âbâd ola, sırlar mestûr, gönüller mesrûr ola, Hakk-Muhammed-Ali yardımcımız, gözcümüz, bekçimiz ola, 12 imam, 14*

dönenler ancak kendi aleyhine dönmüş olurlar. Allah'a verdiği sözü yerine getirenlere Allah büyük ecir verecektir.

²² Saffat: 103,107: İkisi de Allah'a teslim oldular. Babası oğlunu alını üzerine yatırdı. Biz Ey İbrahim! Rüyaı gerçek ettin dedik. Bu denemede onu ödüllendirdik ve ona bir kurban hediye verdik.

masum-u pâk, 17 kemerbest ve kırklar katarlarından, didarlarından ayırmaya. Hünkâr Hacı Bektaş Velî Hazretleri muin ve dest-gîrimiz ola. Cenab-ı Hakk cümlemizi münkir, münafık şerrinden, adûvarın mekrinden, hıfzı emanda eyleye. Dertlilerimize derman, hastalarımıza şifa, borçlularımıza eda, imansız gönüllere de iman nasip eyleye. Allah, Allah... Hakk erenler devlet ve milletimizin sözünü üstün, kılıcını keskin eyleye. Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler ihsan eyleye. Namerde muhtaç eylemeye, kurbanlarımızı dergâh-ı izzetinde kabul eyleye. Lokmalarımıza sevap yazıla, kazaları, afetleri, belaları, dertleri def eylemiş ola. Kurbanlarımızın her tüyü başına bin bir sevap ihsan eyle Ya Rabbi... Dil bizden nefes Hazret-i Hünkâr'dan ola. Nur-u nebi, kerem-i Ali, gülbang-ı evliya, pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Gerçek erenler demine, devranına Hû... Ya Ali... Eyvallah göreceğiniz hizmetleriniz kabul-u makbul ola, Hakk erenler gönlünüzü göre vere."

Bu duayı müteakip kurban sahibi ve kurbançı meydana birer niyaz ederek kurbanı alarak görevleri başına giderler. Ardından zâkirler kurbanla ilgili üç düvazımam okurlar. Duvazımamların bitiminde zâkirler, "Hû erenler" diyerek sazlarının üzerine hafifçe eğilerek beklerler. Dede onları şöyle dualar: "Bismi Şah, Allah Allah... Hayır, hizmetleriniz kabul, muratlarınız hâsıl ola. Ağzınız, diliniz ağrı dert görmeye, kem söz söylemeyesiniz. Ağrınıp incinmeyesiniz. Adlarını zikrettiğiniz erenlerin, evliyaların, velilerin, nebilerin hayır himmetleri sefa nazarları ve Hazret-i Peygamber'in şefaati pirâneleri üzerinizde hazır ve nazır ola. Hakk erenler gözünüzü gönlünüzü vere, yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç eylemeye. Dar kapılara el sundurmaya. Hizmetinizden şefaati bulasınız. Dem-i pir kerem-i evliya gerçek erenler demine devranına Hû... Ya Ali!"

Duanın bitiminde ferraş süpürgesi sol koltuğu altında meydana gelir ve ferraş tercümanlarından birisini okur. Daha sonra ferraş meydana süpürge çalar ve ardından süpürgesi sol kolu altında, sağ el göğüste dâra durarak: "Bismillâhirrahmanirrahim... Elhamdülillah pirimiz üstadımız ol Hacı Bektaşî'dir. Ali, Muhammed, Seyyid-i Ferraşi'dir, pir cemali Muhammed, kemali Hasan, Şah Hüseyin-i bir bilenler versin salâvat, Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed Hû erenler!" der ve dede duasını okur. Dede şöyle dua okur: "Eyvallah hayır hizmetin kabul, muratların hâsıl ola. El-Hakk Mu-

hammed ve Ali yardımcın gözcün ola. Hizmetin görmüş olduğun süpürgeci Seyyid-i Ferraş efendim dârından, divanından ve didarından ayırmasın. Hakk erenler hizmetine zayi vermeye. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz, üstadımız Seyyid Muhammed Hümkâr Hacı Bektaş Velî. Ariflerin ve erenlerin demine devranına Hû... Ya Ali!"

Lokma ve Dualanması

Sıra ceme katılanların evlerinden getirmiş oldukları lokmaların dualanmasına gelmiştir. Evden lokma getirme geleneği eskilerden beri devam etmektedir. Bundaki amaç kendi kazancından bir miktarını o meydana getirerek hayır sevap işlemek, kazancından bir kısmını orada bulunanlarla paylaşarak rızalıklarını almak ve gönüllerini hoş etmektir. Getirilen lokmalarda seçme olmaz. Yani herkesin lokması kabul edilir. Lokma denilince sadece yenilenler akla gelmez. Bu bir halı, bir kilim veya bir yastık, yorgan, battaniye vs. olabilir. Dede: *"Eyvallah, erenler, analar, bacılar. Lokması olan canlar huzur-u meydana gelsinler"* der. Ardından lokma getiren herkes lokmalarını alarak dedenin karşısında ve meydanda yan yana dizilirler. Dede onların dualarını vermeye başlar:

"Eyvallah canlar... Geldiğiniz yoldan, durduğunuz dârdan, çağırdığınız pirden Hakk efendim paylarınızı vere, muratlarınızı hâsıl eyleye. Lokmalarınızı Şehitler Şahı İmam Hüseyin-i Dest-i Kerbela Hazretleri divan-ı dergâhında kabul eyleye. Her kişi lokmasından şefaât bula, lokmalarınız dertlerinize devalık, hastalıklarınıza şifalık, borçlarınıza edalık, yolcularınıza yol açıklığı ihsan eyleye. Hakk erenler sizleri darda, zarda, zorda bırakmaya, muratlarınızı hâsıl, gönüllerinizi hoş eyleye. Halil İbrahim efendimden bereket düşüre. Bu meydana getirip eksilttiklerinizin yerine Allah sonsuz hazinesinden bol kismetler nasip eyleye. Yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç etmeye, dar kapılara el sundurmaya. Allah, Allah... El-şükürü-lillah, nimeti celil, berekât-ı Halil. Habib-i Huda, Resul-ü Kibriya, Muhammed-el Mustafa. Mecmu-u evliya ve enbiya ola, ol Muhammed Mustafa, üçler beşler, yediler ve kırklar kabul eyleye, emeklerinizi zayi vermeye. Gerçeğe Hû... Mümine ya Ali!"

Duayı müteakip lokma sahipleri birer secde ile ayağa kalkarak lokmalarını Lokmacıya teslim ederek yerlerine geçerler. Bu hizmet görül-

dükten sonra dede zâkirlere hitaben: “Hû... Erenler, gâh-ı dilden, gâh-ı telden, gâh-ı gönülden. Erenlerin gözü kulağı sizdedir. İzin-i mürşit... Gerçeğe Hû” der ve zâkirler niyaz ederek sazlarını alırlar. Zâkirler üç deyiş ve peşinden üç düvazimam okurlar. Bitiminde ise dede cemaate duasını okur. Düvazimam da bittikten sonra zâkirler failat okurlar: “Failatun, failatun failat, Verelim Muhammed-el Mustafa’ya candan salâvat” cemaat salâvat okur.

Zâkirler, “Hû... Erenler gerçeğin demine” derler ve ardından beklerler. Dede: “Eyvallah diliniz bülbül, kalbiniz pür nur olsun. Hakk Muhammed Ali ve adını zikrettiğiniz erenlerin şefaati piraneleri hayır himmetleri üzerinizde sayeban ola. Hakk erenler sizleri ağrıtırıp incitmeye” der. Dede hemen peşinden önce tercüman, gülbang, tövbe ve ardından dua okumaya başlar. Dede: “Bism-i Şah, Allah Allah... Lâ feta illa Ali, lâ seyfe illa Zülfikar. Kâfirlerin, dönelerin, sahtekârların, ikiyüzlülerin, riyakârların, yalancıların, hainlerin hilekârların boynundan kalkmasın ve leyl-ü nehar tığ ile taber. Failatun, failatun, failat verelim Muhammed-el Mustafa’ya canı gönülden salâvat” hep birlikte salâvat getirilir. “Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed ve alâ âl-i Muhammed. Çekelim aşkın yayın, ceme girmesin hain, muhipler alsın payın, diyelim öz gönül birliğiyle Allah, Allah...”

Tüm cemaat “Allah Allah” çağrışır ve dede devam eder, “Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber. Allah, Allah... Vakitler hayır ola, hayırlar fethola, şerler def ola. Müminler şad ola, meydanlar âbâd ola. Sırlar mestûr, gönüller meşrûr ola. Hakk-Muhammed-Ali erenler ceminde hizmet bezmedenleri, cemde bulunan cümle bacı ve kardeşleri ol muhibbi hanedan ile birlikte didarlarından, katarlarından ayırmaya. 12 imam, 14 masum-u pâk, 17 kemerbest’in hüsnü himmetleri üzerinizde sayebân ola. Pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî saklaya, bekleye, göre, gözete, neyleyim, nideyim dedirtmeye. Hastalara şifalar, dertlilere devalar, borçlulara edalar, evlat isteyenlere hayırlı evlatlar, imansız gönüllere iman, inanç ve itikat ihsan eyleye. Dar kapılara el sundurmaya, yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç eylemeye. Yolcularımıza yol açıklığı vere. Der-yada, denizde, sahrada, çölde, girdapta, top, tüfek ağzında kalıp da çağıranlara yardım eyle ya Ali... Ya Rabbi’l Âlemin, cemi cümle ümmeti Muhammed ile birlikte bizleri de darda, zarda, zorda, sıkıntıda koymayasın. Namertlere muhtaç

etmeyesin. Eşimizin, dostumuzun, muhibbimizin, talibimizin ağız tatlarını bozmayasın, elem keder vermeyesin, daim bu günlere sağlık ve sefalık ile çıkmamızı nasip mukadder eyleyesin. Üçler, beşler, yediler, kırklar ve ricalü'l-gayb erenleri safa nazarlarını, himmet-i piranelerini üzerimizden esirgemeye. Cenabı Hakk cümlemizi münkir, münaфіk şerrinden, adûvarın mekrinden, hıfzı emanda eyleye, dertlerimize derman, imansız kalan gönüllere iman vererek gûruh-u naciye ve zümre-i salihine katılmayı nasip müyesser eyleye. Ya Rabbim... Bizleri namerde muhtaç, yaramaza yoldaş etmeyesin, Ali'nin inayetinden, Muhammed Mustafa'nın şefaatinde mahrum koymayasın. Dil bizden, nefes Hazret-i Şah-ı Merdan Ali'den ola. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz üstadımız kaddasallahu sırrahü'l Aziz Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Dem-i pir, kerem-i evliya ve enbiya gerçeğın demine devranına Hû... Ya Ali!" der ve herkes secdeden doğrulur, eller açık beklenir. Dede devam eder: "Eyvallah... Pir cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, Şah Hüseyin ra bülende salâvat; Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed (Hep birlikte salâvat getirilir) Lailahe İllallah, Muhammedün Resulullah, Aliyyü'n Veliyullah, Mürşid-i Kamilullah!" denince de eller yüzlere götürülür, daha sonra dede devam eder. "Aliyyü'n Veliyullah, Mürşid-i Kamilullah efendilerimiz başımızda taç, gönlümüzde miraç ola. Cümlemizi saklaya, bekleye, göre, gözete, darda sıkıntıda koymaya, bu demden, bu devrandan, bu gönülden ayırmaya. Ali yoldaşınız, Hızır kılavuzunuz ola. Büyük, küçük, bacı, kardeş kapıdan içeri cümle canlara niyaz... Hû... Ya Ali!"

Dede secde ile orada bulunan herkese temsili olarak niyaz eder. Bu duanın ardından ferraş tekrar meydana gelir. Daha önceki yaptıklarının aynısını tekrar eder. Ferraş meydana Allah, Muhammed, ya Ali diyerek üç defa süpürge çalar ve sonra süpürgesi sol kolu altında, sağ el göğüste dâra durarak: "Bismillâhırrahmanırrahim... Elhamdülillah pirimiz üstadımız ol Hacı Bektaşî'dir, Ali, Muhammed, Seyyid-i Ferraşî'dir, Pir cemali Muhammed, kemali Hasan, Şah Hüseyin-i bir bilenler versin salâvat, Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed Hû erenler" der ve dede duasını okur: "Eyvallah hayır hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. El- Hakk Muhammed ve Ali yardımcın gözcün ola. Hizmetini görmüş olduğun süpürgeci Seyyid-i Ferraş efendim dârından, divanından ve didarından ayırmasın. Hakk erenler hizmetini zayı vermesin. Saklasın, beklesin, görsün, gözetsin darda zorda bırakmasın. Şefaati

piranelerini üzerinden eksik etmesin. Allah hayırlı evlatlar, hayırlı devletler nasip eylesin. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz, üstadımız Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Ariflerin, erenlerin, evliyaların demine devranına Hû... Ya Ali!"

Bu görev tamamlandıktan sonra eğer gerekiyorsa dede cemaate kısa bir ihtiyaç molası verir. Çünkü hizmetler yürütülürken özellikle düvazi-mamlar okunurken ve dualar verilirken hep diz üzeri oturulmak zorunluluğundan cemde bulunanlarda bir yorgunluk ve sıkıntı vuku bulmuş olur. Bu nedenle genellikle bu kısa mola verilir. Verilen aranın ardından Gözcü tekrar herkesi yerine oturtur ve ceme tekrar kaldığı yerden devam edilir.²³

Miraçlama-Semah-Tevhid

Cem erkânında miraçlama, semah ve tevhide sıra gelmiştir. Bunların da bitiminde evlerden getirilen lokmalar dağıtılır, hemen ardından ise ke-silmiş olan kurbanın etinden pişirilen, "Rıza Lokması" dediğimiz etli pilav ikram edilir. Daha sonra ise şehitler serdari İmam Hüseyin aşkına "Sakka" suyu dağıtımı yapılır. Sakka suyunun ardından ise tüm hizmet sahiplerinin hizmet dualarını almaları ve cem bitiş duaları verilir. Dede-nin ve چراغcının Hakk aşkına yakılan mumların eğer bitmemişse dua ile söndürülmesiyle cem sonlandırılır. Şimdi burada miraçlamanın okunma-sına hazırlık olarak iki veya daha fazla deyiş okunur ve hemen ardından miraçlamaya geçilir.²⁴ Miraçlamanın işaret edilen bölümünde ise semah başlayacaktır. Semahı müteakip tevhid ve dua aşamaları sırasıyla yerine getirilecektir. Şimdi Miraçlama bölümüne başlıyoruz.

Dede zâkirlere: *"Eyvallah erenler Hazreti Pir'in nefesiyle nefeslenin. Di-liniz bülbül, gönlünüz pür nur olsun"* der. Zâkirler sazlarına birer niyaz ederek deyişlerini okumaya başlarlar. Şimdi cemde sıra semaha gelmiştir.

²³ Gözcü: Cemin düzenli, huzurlu, sükûnetli gitmesini sağlar.

²⁴ Miraç: Hz. Peygamber'in Allah u Teâlâ ile görüşmesi olarak yorumlanmaktadır. Alevî-Bektaşî gelenek ve göreneklerine göre ibadetlerde bu ziyaretin deyişlerle anlatılmasına Miraçlama denilmektedir. Bu anlatım Peygamber efendimizin doğumundan başlayarak gelişen olayları da çoğu zaman içerisine almaktadır.

Herkes semaha kalkar ve semah devam eder.²⁵ Hemen peşinden biraz daha hareketli bir semah deyişine başlanır. Semahın son bölümüne gelinmiştir. Burada hızlı bir çark yapılır. Semahçılar meydanda dedenin karşısında yan yana veya duruma göre daire şeklinde sıralanıp dururlar. Eller göğüste birleştirilmiş başlar öne eğik beklerler. Dede kısa bir dua verir: “Semahlarınız saf ola, yüzleriniz ak ola, yardımcınız Hazret-i Şah ola. Hakk Muhammed ve Ali kabul eyleye. Hû...” Dârda bekleyen semahçılar oldukları yere diz üstü otururlar bir niyaz ederek tekrar doğrulurlar. Zâkirler tevhide başlarlar. Tevhid bitince dede: “Hû erenler” der ve semah dönen tüm canlar ayağa kalkarak dâra dururlar.

Dede dua vermeye başlar: “Bismillâhirrahmanirrahim, Bism-i Şah Allah, Allah... Cümle âlemi yaradan nur-u mutlak: Ya Allah, ya Allah, ya Allah. Nur-u nübüvvet: Ya Muhammed, ya Muhammed, ya Muhammed. Nur-u velayet: Ya Ali, ya Ali, ya Ali... Ekber-i Muhammed, Hatice ve Fatıma Analarımız, Hasan, Hüseyin, Zeynal Bakır, Cafer, Musa-i Kazım, Rıza, Taki, Naki, Hasanü'l-Askeri, Mehdi ve cümle imameyn kutbu'l aktab efendilerimizin ve pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî hürmetine, yapmış olduğunuz ibadetler okuduğunuz gülbanglar çark ettiğiniz semahlar ve cümle hizmetleriniz huzur-u barî'de kabul ola. Semahlarınızı, namazlarınızı, niyazlarınızı Hakk Teâlâ hazretleri kabul eyleye. Semahçı Abuzer-i Gaffari ve Fatıma anamızın hayır himmetleri ve şefaati piraneleri üzerinizde hazır ola, hizmetinizden hayır hasenat göresiniz. Allah cümle kusur ve günahlarımızı bağışlaya, doğruluktan ayırmaya, şeytanın şerrinden, münaflıkların mekrinden koruya, yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç eylemeye. Eşimize, dostumuza, komşumuza, devletimize, milletimize ve çocuklarımıza yeryüzündeki cümle müminlerle beraber, hayırlı işler, hayırlı ameller, hayırlı düşünceler nasip ve müyesser eyleye. Ya Rabbe'l Âlemin, bizleri ve cümle inanları, didar-ı Ali'den ve meşreb-i Hüseyin'den mahrum eyleme. Bilerek ya da bilmeyerek işlemiş olduğumuz günahlarımıza yeniden döndürme. Açlık, susuzluk ve yokluklarla bizleri ıslah eyleme. Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketlerle bizleri rızıklandır. Allah'ım kul beşerdir, hata işler, sultan onu bağışlar niyetiyle hatalarımızı, günahlarımızı, suçlarımızı bağışla ve bizleri affı mağfired eyle. Semah dönen

²⁵ Bütün taliplerin katıldığı bu semah, “Kırklar Semah”ı olarak ifade edilmektedir.

bacı ve kardeşler; deyiş, nefes, düvazımam, miraçlama ve tevhid okuyan zâkirlerimiz hizmetlerinin pirlerinden şefaât bulalar, yüce Hakk dillerini bülbul, gönüllerini pür nur eylesin. Bu demden, bu devrandan, bu gönülden ayırmasın. Dârı didarlarını kabul eylesin. Hakk erenler cümle canlarla birlikte ağrıtıp incitmesin, darda, zarda, zorda bırakmasın, Ali yoldaşları, Hızır kılavuzları olsun. Allah eyvallah... Dil bizden, nefes kutbu'l arifin Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî'den ola. Dem-i pir, kerem-i evliya. Gerçek Hakk erenlerinin demine devranına Hû... Ya Ali!"

Herkes secdeden doğrulur. Dede salâvat verir: *"Pir cemali, Muhammed kemali, İmam Hasan, Şah Hüseyin Ra Bulende salâvat... Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed. Lailahe illallah, Muhammedün Resulullah, Aliyyün Veliyullah, Mürşid-i Kamilullah."* Bu esnada eller yanaklara (yüze) götürülerek sıvazlanır. Dede devam eder: *"Aliyyün Veliyullah, Mürşidi Kamilullah efendimiz başımızda taç, gönlümüzde miraç ola. Göre, gözete, saklaya, bekleye, darda sıkıntıda koymaya, yollarımızı yaramaza, uğursuza, pirsiz ve yolsuza uğratmaya. Arife nazar, gerçeğe Hû... Mümin'e ya Ali! Dualarımızın, namazlarımızın, niyazlarımızın, ibadetlerimizin, kurbanlarımızın, lokmalarımızın, hizmetlerimizin kabulü ve Allah rızası için rızaen lillah el Fatiha"* der ve herkes Fatiha suresini okur.

Dua tamamlanınca ferraş yine süpürgesiyle meydana gelir ve ferraş tercümanlarından herhangi birisini okur. Bu defa bu hizmeti yapmaktaki amaç meydanda yapılan semah ve ibadetlerde dökülmüş olan günahların toplanarak sır edilmesi, saklanması inancından kaynaklanmaktadır. Meydana Allah, Muhammed, Ali aşkına çalınan süpürge ile toplanan günahların Muhammed postu altına sır edilmesi bu inancı ifade etmektedir. Çünkü onların günahları, hataları kusurları affedici, kulları bağışlayıcı oldukları düşüncesi hâkimdir. Ferraş her zamanki gibi meydana gelir ve bir ferraş tercümanı okur: *"Hüseyin-i Kerbela için gözlerim kanlı yaştır. Lanet olsun ol Yezid askerinin bağı kara taştır. Pirimiz Kırklar içinde Seyyid-i Ferraş'tır. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Allah eyvallah nefes pirdedir. Dede dualar: Bism-i Şah, Allah, Allah... Cümle hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. İsteklerin, dileklerin fethola. Seyyid-i Ferraş efendimizin hayır himmetleri, sefa nazarları üzerinde sayeban ola. El-Hakk Mu-*

hammed Ali, zahir, batın yar ve yaverin ola, Hazret-i Pir efendimiz saklaya, bekleye sıkıntıya düşürmeyip dest-gîrin ola. Dem-i pir, kerem-i evliya gerçek erenlerin demine devranına Hû... Diyelim Hû..." Ferras bir niyaz ederek yerine çekilir.

Bundan sonrasında eğer istekli varsa semah yapmaya devam edilir. Yoksa cemin sonuna yaklaşılmıştır ve lokmaların ikram edilmesi gerekmektedir. Lokmacı evlerden getirilen lokmaları cemde bulunanlara göre eşit miktarda hazırlamıştır. Hazırlanan lokmalar uygun kaplara konularak meydana getirilir. Lokmacı: *"Hû... Baba Erenler, erenlerin lokması geldi"* der. Dede; *"eyvallah erenlerin lokmalarını ikram eyle. Destur-u Pir"* der ve lokmacı cemde bulunan herkese lokmalarını dağıtır. Sonra meydana gelecek; *"Hû... Erenler"* der ve duasını almak üzere dâra durur.

Dede: *"Eyvallah, hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. El-Hakk Muhammed Ali gönlüne göre, muratlarını hâsıl eyleye, bu demden, bu devrandan, bu gönül-den ayırmaya, Hakk erenler evlatlı devletli eyleye, görmüş olduğun hizmetinden hayır hasenat göresin. Her kişi lokmasından şefaât bula, lokmalarınız dertlerinize devâlık, hastalarınıza şifalık, borçlarınıza edalık, yolcularınıza yol açıklığı ihsan eyleye. Bu meydana getirip eksilttiklerinizin yerine Halil İbrahim efendimden bereket düşe. Lokmalarınızı yiyenlere helal ve nur-u iman ola, yedirenlere delil ola. Bir lokmanız bin bir kaza ve belanızı savmış ola. Hakk erenler sizleri bu gönülden, bu dârdan ve bu divandan ayırmaya. Ali haldaşınız, Hızır yoldaşınız ola, görünür, görünmez kazalardan, belalardan, afetlerden ve tufanlardan uzak eyleye. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz üstadımız Şah-ı Merdân Hünkâr Hacı Bektaş Velî, dem-i pir kerem-i evliya. Gerçeğin demine devranına Hû... Ya Ali!"* der.

Lokmacı bir niyaz ederek yerine geçer. Dede dağıtılan lokmaların yenilmesi için destur verir: *"İzn-i mürşit, destur-u pir yol ehlinin lokması yürüye. Eldeki ağızda olsun. Gerçeğe Hû!"* dedikten sonra herkes dağıtılan bu lokmaları yemeye başlar. İzin verilmeden lokmalar yenilmez. Bunun sebebi ise eşitliğin, düzen, nizam ve intizamın gereğindendir. Ayrıca herkesin bu lokmalardan eşit miktarda alıp almadığının görülmesini ifade eder. Eğer alamamışsa veya lokma bazılarına yetişmemişse etrafında

bulunanlar birer parça vererek eşitliği sağlamaya çalışırlar. Bu hizmetin görülmesinin ardından kurbanın etinden pişirilen lokmanın, yani etli pilavın ikram edilerek yenilmesine gelmiştir. Lokmacı veya sofracı elinde sofrayla meydana gelir. Sofra nizami olarak dürülü ve üzerinde bir miktar ekmek bulunur vaziyette meydana gelir. Sofra ellerinin üzerindedir ve lokmacı şu tercümanı okur:

“Hû... Erenler, evvel Allah diyelim, kadim Allah diyelim, geldi Ali sofrası, Hakk versin biz yiyelim, demine Hû diyelim, der ve bekler. Dede: “Allah, Allah... Hayır, hizmetin kabul, muradın hâsıl olsun. Sofran Kanber’in serdiği sofraya olsun. Görmüş olduğun hizmetin pirinden şefaatler bulasın. Hizmet sahibi seni saklasın, beklesin, katarından, didarından ayırmasın. Erenlerin hüsnü himmeti üzerinde sayeban olsun. Dil bizden nefes Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî’den ola. Gerçeğe Hû...”

Meydanın ve cem salonunun durumuna göre sofralar serilir. Ekmek, kaşık, peçete ve pilav servisleri yapılır. Bütün herkesin lokması dağıtılıp bitmeden ve dede destur vermeden kimse pilavdan (lokmadan) yemez. Lokmalar dağıtılırken su verilmez. Bunun sebebi ise Kerbela’da Yezit ve ordusu tarafından susuz şehit edilen Hz. Peygamber’in torunu İmam Hüseyin ve yandaşlarının susuzluktan çekmiş oldukları ıstırapın ne kadar çekilmez ne kadar zor olduğunun en azından yemek boyunca tadılması ve anlaşılması içindir. Yani cemde bulunan her fert bir nebze de olsa o acıyı tatmayı, Hüseyin ve yanındakiler aşkına onlar gibi olmayı yeğler.

Lokmayla ilgili tüm hizmetler tamamlandıktan sonra lokmacı: *“Hû... Erenler lokmalar tamamdır, cemaat izninizi bekler”* der ve bunun üzerine dede Dehr suresi 7-8-9 ve 10. ayetlerini okur.²⁶ Bu ayet-i kerimenin okunmasından sonra dede lokmanın yenilmesi için şöyle destur verir:

²⁶ İnsan suresi 7-8-9 ve 10: *“Şu sebeptendir ki”* nezirlerine, (adaklarına, kurbanlarına) vefa ederlerdi ve şiddeti aşikâr bir günden korkarlardı. Allahu Teâlâ’ya olan sevgilerinden yiyecekleri az ve onca ihtiyaçları olduğu halde fakirleri, yoksulları, yetimleri ve esirleri doyuruyorlardı. Ve onlara sizi Allah rızası için doyuruyoruz, yoksa sizlerden ne bir karşılık ne de bir şükür beklemiyoruz, zira biz Rabb’imizin azabından (katı şiddetinden) içindekilerin yüzlerini asık ve çatık kılacak günden korkarız derlerdi.

"Eyvallah erenler... İzini mürşit destur-u pir, yol ehlinin lokması yürüye, yiyeenlere nur-u iman yedirenlere delil-i burhan ola. Eldeki ağızda... Allah, eyvallah, Hû..." Herkes sessiz bir şekilde tabağında bulunan lokmayı bitirinceye kadar yer. İsteklisi olan olursa tekrar isteyebilir. Lokmalar yenildikten sonra sofralar toplanmadan dede lokma duasını verir:

"Elhamdülillah Ya Rabbi şükür, elhamdülillah Ya Rabbi şükür, elhamdülillah Ya Rabbi şükür... Ya Rabbi bize verdin taam, cehennem ateşini eyle haram, essâlat-u vesselâm, elhamdülillah, elhamdülillah. El-fakir, bu dem-i zikir, haşim-i şükür, elhamdülillah, elhamdülillah, şebbir-i şübbir, mürşid-i rehber, sundular Kevser, elhamdülillah, elhamdülillah. Sofra Ali'nin, himmet Velî'nin, şefaati Huda'nın, elhamdülillah, elhamdülillah. Sofra zat ola, münkir mat ola, yiyeen helal, yedirene delil ola. El-Hakk Muhammed Ali yardımcısı gözcüsü bekçisi ola. Halil İbrahim efendimden hanelerine bereket düşse. Allah, Allah... Elhamdülillah, elhamdülillah sümme elhamdülillah. Nimet-i Celil, Berekat-ı Halil, Şefaati Resul, inayet-i Ali, Himmet-i Velî. Hakk Muhammed Ali kabul eyleye, yiyeen helal; yedirene delil ola, Hakk saklaya Hızır bekleye, göçenlerimize Rabb'im rahmetler eyleye, kalanlarımıza sağlık sıhhat ve huzur nasip eyleye, yiyeeni, yedireni, pişirip getireni, Hakk saklaya Hızır bekleye. Şey'en lillah, Allah eyvallah, arife nazar gerçeğe Hû... Mümin'e ya Ali!"

Sakka'nın Dağıtılması

Sofra duasının okunmasından sonra hizmet sahipleri sofraları toplayıp etrafa çekidüzen verirler. Yere düşmüş bulgur veya ekmek taneleri varsa temizlenir. Gözcü oturma düzenini yeniden sağlar. Bundan sonra sakka suyunun dağıtılmasına gelmiştir. Sakinin göreceği hizmete sofracı, ferraş ve ibrikdar da yardımcı olur. Sofra duasının bitiminde dede: "Edep-erkân, sükût-u lisan" diyerek herkesi susmaya ve diz üzeri oturmaya davet eder. Bu sırada saki elinde dolu su kabı ile meydana gelir meydana bir niyaz ederek tekrar dâra durur ve şu tercümanı okur:

"Bismillâhirrahmanirrahim... Vec'alnâ mine'l mai, külle şey'in hayy. (Enbiya Suresi/30) Allahümme ec'elhu şifâün min külli dai. Selamullah alâ İmam Hüseyin ve âl-i İmam Hüseyin, evlad-ı İmam Hüseyin, lanetullah katil-i İmam Hüseyin, lütfuna muhtacız eyle ihsan ya Hüseyin, derdimize senden derman

eyle. Ya İmam Hüseyin, gayriye muhtaç kılma, aşığınam el-aman, sen medet kıl bizlere her vakit ya Hüseyin, sad hazeran, lanet olsun ol güruh-u dalâle. Nakz-ı ahd ile şehit kıldılar onlar seni ya Hüseyin, ism-i pâk-i hakkı için zikredeni koyma zulmette hergiz, ber murad et dîde-i giryân ile ağlayana ya Hüseyin. İznin ile su taşırdım aşkın ile vermek için, aşkın ile içenlere kıl ab-ı hayat ya Hüseyin. Bismillah, Bism-i Şah Allah Allah... Can-ı baştan geçmişiz biz Hakk erenler aşkına, can gözüyle dem be dem hakkı görenler aşkına, gözlerimizin yaşını sebil ettik ol imamlar aşkına, selamullah ya Hüseyin, ya Ali, ya Hüseyin... Lanet Olsun Ey Yezit sana olsun lanetullah, rahmet olsun rahmetullah cümle muhip muhibbâna Allah eyvallah. Hû Dost... Ber cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, Şah Hüseyin ra bülende salâvat... Allahümme salli alâ seyyidine Muhammed" dedikten sonra dedenin vereceği duayı bekler.

Dede: "Bism-i Şah, Allah, Allah... Rahmetullah İmam Hüseyin ve alâ Hüseyin. Selamullah gani ve hür şehit ve cümle şehidan. Lanetullah Yezit ve Yezitân. Allah, Allah... Aşk olsun içene, rahmet olsun göçene, Hazret-i İmam Ali, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'e, gittiği yerler gam-kasavet görmeye, münkir-münafıklar dem-i devran sürmeye, erenler lütfu kerem eyleye, Allah eyvallah. Hû dost..." der.

225

OMÜİFD

Dedenin bu gülbangı okumasından sonra sakkacı diz çöküp bir niyaz eder ve ayağa kalkarak şu gülbangı okuyarak yardımcılarıyla beraber su dağıtmaya başlar. Suyu dağıtırken aralıklarla şöyle der: "Aşk olsun içene, rahmet olsun göçene, lanet olsun Yezit ile Mervan'a, çağırırım sakkacıyam sucuyam... İmam Hüseyin aşkına, Şah-ı Merdan'ın aşkına, dest-i Kerbela'nın aşkına, bir yudum su..." Su dağıtanlar bu gülbangıları okurken arada zâkirler de dönüşümlü olarak salli alâ okurlar: "Salli alâ Muhammed Ali, Ali... İmam Hasan, Şah Hüseyin" diye okur. Bitiminde yine sakkacılar yukarıdaki gülbangı tekrarlarlar. Bu hizmet tüm cemaate su dağıtımının bitimine kadar dönüşümlü olarak tekrar edilir.

Uygun yerlerde ise dede şunları söyler: "Aşk içene, rahmet göçene, lanet Yezit'e, İmam Hüseyin-i Dest-i Kerbela aşkına, şehitler şühedalar aşkına, selamullah ya Hüseyin, rahmetullah muhib ve muhibban, lanet olsun Ey Yezit sana lanetullah..." Dede bu gülbangıları okurken cemaatten "Allah, Allah"

nidaları yükselir. Dede diğerleriyle (sakkacı ve zâkirler) dönüşümlü olarak devam eder: *"Selamullah ya Hüseyin, selamullah ya Hüseyin, selamullah ya Hüseyin... Ahmed-i Muhtar aşkına, Haydar-ı Kerrar aşkına, Sâdık-ı Sakka, Selman-ı pâk aşkına, sakkahüm ya İmam Hüseyin, sakkahüm ya İmam Hasan, katresini tadana kıl şefaati ya Hüseyin, yardım eyle ya Hüseyin, darda koyma ya Hüseyin, zorda koyma ya Şah-ı Şehidan, özü birlik ile çağıralım Allah, Allah... Selamullah ya Hüseyin, selamullah Şah, Şehid-i Dest-i Kerbela, aşk olsun içene, rahmet olsun mümine, Hasan ile Hüseyin'e, lanetullah Mervan ile Yezit'e."* Sakkacılar devam eder: *"Vermişem bir yudum su İmam Hüseyin-i dest-i Kerbela aşkına, gittiği yerler gam görmeye, Yezit soyu devran dem sürmeye, çağırıram sakkacıyam sucuyam... Aşk içene, rahmet göçene, lanet Yezit'e, selamullah ya Hasan ya Hüseyin, selamullah Ehl-i Beyt-i Ali, rahmetullah muhip ve muhibban, lanet olsun Yezit sana lanetullah..."*

Hizmet gören su dağıtma görevini tamamlayarak meydana gelirler.

226 Şimdi su içme sırası kendilerine gelmiştir. Sakilerden birisi sağ dizi üzerine oturur, sol dizini dik tutar. Ayakta bekleyen saki su dağıtılan kaptan diğerlerine verildiği şekilde (tas veya bardak) suyu alarak diğerinin ağzına götürürken *"Vermişem bir yudum su İmam Hüseyin-i Dest-i Kerbela aşkına, çağırıram sakkacıyam sucuyam. İmam Hasan, İmam Hüseyin aşkına Şehid-i Dest-i Kerbela aşkına, Haydar-ı Kerrar aşkına bir yudum su... Gittiği yerler gam kasavet görmeye, Yezit soyu dem-i devran sürmeye, aşk olsun içene, rahmet olsun göçene!"* diye gülbanglar okur ve oturan kişi suyunu içer. O kişi suyunu içince aynı hareketleri bu defa da diğeri tekrarlar ve hizmet tamamlanınca hizmet görenler dâra dururlar ve dede şu duayı okur:

"Sad-hazeran lanet olsun münafiğin canına, ben demedim Hakk buyurdu bunu senin şanına, ümmetiyim dersin hem salâvat verirsin, Ali'ye şekkin var, ne amel ahdine peymanına, elli kere hacca varsan tavafın olmaz kabul, Arafat'a çıksan da kelb düşer kurbanına, Ali hazretinden kesmedin adaveti, şefaati kimden uman cürmünle isyanına, Ey Azazil ahsen-i takvimi eyledin inkâr, yuh senin çürük geçmiş ol fasık imanına, gel Sultan Hatai, sen bu sırrı söyle gel, şah bir kerem kanıdır, kalmaz cümle kusuruna. Bismillâhirrahmanirrahim... Allah, Allah... Hizmetlerinizi şehitler şahı İmam Hüseyin efendimiz kabul eylesin. Hizmet sahibi Selman-ı Pâk'ın hayır himmetleri, sefa nazarları üzerinizde hazır

ve nazır olsun. Hizmetiniz kabul, muradınız hâsıl, yardımcınız Hazret-i Pir olsun. Hazret-i Pir'in ve erenlerin dârından didarından katarından ayrılmayasınız. Lâ fetâ illa Ali lâ seyfe illa Zülfikar, kâfirlerin, münkirlerin boynundan kalkmasın ve leylü nehar tığ ile taber... Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali. Allah'ın inayetinden, Muhammed'in şefaatinde, Ali'nin kerametinden mahrum olmayasınız. Üçler, beşler, yediler, on ikiler, 14 masum-u pâklar, 17 kemerbestler ve kırklar yardımcınız ve el tutucunuz ola. Nur-u nebi, kerem-i Ali, pirimiz üstadımız seyyidü'l-kâinat sırrı Şahı Merdan Hacı Bektaş Velî, dem-i pir, kerem-i evliya gerçeğe Hû..."

Cem Birleme

Sakka hizmeti de böylece tamamlandıktan sonra sıra cem birleme gülbangına gelmiştir. Sakkacılar yerlerine geçerler. Dede: *"Edep-erkân, mümin'e nişan Hû erenler"* diyerek cemaati sükûnete ve edepli oturmaya (yani diz üzeri oturmaya) davet eder ve ardından Cem birleme gülbangını okur:

"Bismillâhırrahmanırrahim... Allah, Allah... Vakitler hayır gele, hayırlar fet-hola, şerler def ola, müminler şad, meydanlar âbâd ola, sırlar mestûr, gönüller mesrûr ola... Hakk Muhammed Ali erenler ceminde hizmet bezledenleri, cemde bulunan bacıları, kardeşleri, cümle muhibbi Ehl-i Beyt'le birlikte didarlarından, katarlarından ayırmaya. 12 imam, 14 masum-u pâk ve 17 kemerbestlerin hayır himmetleri cümle-nizin de üzerinde ola. Kutbu'l-Arifin, Gavse'l Vasilin, Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî muin ve dest-gîriniz ola. Üçler, beşler, yediler ve kırklar, ricalü'l-gayb erenleri, sefa nazarlarını esirgemeyeler. Cenab-ı Hakk cümlemizi münkir münafık şerrinden, adûvların mekrinden hıfzı emande eyleye. Dertlerimize derman, imansız olan gönüllere iman, hastalara şifa, borçlarımıza eda, yolcularımıza yol açıklığı ihsan eyleye. Ya Rabbim... Cümlemizi de gûruh-u naciye ve zümre-i salihine katılmayı nasip müyesser eyle. Yaramaza yoldaş, muhannete muhtaç eyleyip dar kaplara el sundurmayasın. Ülkemizin, devletimizin, milletimizin bekçileri olan askerlerimize, güvenlik güçlerimize zeval vermeyesin. Ordumuzun kılıcını keskin, nüfusunu işlek, devletimizin sözünü üstün eyle ya Rab! El-Hakk Muhammed Ali cümlemize şefaatchi, yardımcı ve el tutucu ola. Çağırdığımız yerde carımıza, imdadımıza yetişeler, darda, zarda, zorda bırakmayalar. Sevğileri gönüllerimizde daim, aşkları kaim ola. Pir-i Sani

Balım Sultan, Rumeli Gözcüsü Seyit Ali Sultan, Arabistan Gözcüsü Kaygusuz Sultan, Muhafız-ı Kolu Açık Hacım Sultan, Halife-i Pir Sar-u Saltuk Sultan, Akyazılı Sultan, Seyyid Abdal Musa Sultan, efendilerimiz cümlemizden razı ve hoşnut olalar. Allah, Allah... Dil bizden, nefes Hazreti Pir'den, kabulü yüce Rabb'imden ola. İnayet-i Seyyidü'l-Kâinat Sırr-ı Şah-ı Velayet, dem-i pir, kerem-i evliya, gerçek Hakk erenler demine, devranına Hû... Ya Ali" der ve cem birleme gülbangını bitirir. Hemen ardından tüm hizmet sahiplerini meydana davet eder. Hizmet sahipleri meydana dedenin karşısında yan yana dizilirler ve dede hizmet dualarını verir:

"Bismillah Bism-i Şah, Allah Allah... Akşamlar hayır ola, hayırlar fethola, şerler def ola. Hizmetleriniz kabul, muratlarımız hâsıl ola. Hazır, gaip, zahir, batın ayin-i cem erenlerinin nur cemallerine aşk ola. On sekiz bin âlemlerle birlikte cümle mü'min, müslim karındaşlarımızı Muhammed Ali gülbangından mahrum eyleme Ya Rabb'im. Saklayıp bekleyesin, görüp gözetesin. Cümlemizi didar-ı Ehl-i Beyt'e ve meşreb-i Hüseyin'e nail eylesin. Şefaatkanımız, Muhammed-el Mustafa, gözcümüz Cebraîl el-Mustafa, چراغcımız Cabirü'l-Ensari, zâkirimiz Bilal-i Habeşi, Ferraşımız Selman-i Farisi Piri Pâk, iznikçimiz Huzeymatü'l-Ensari, kurbancımız Mahmudü'l-Ensari, sakkacımız İmamü'l-Hüseyin şehitler şahı, ibriktarımız Gulem Kanber Han, Peykimiz Amr-ı Eyyar, Semahçımız Abuzer-i Gaffari, bacımız Fatimatü'z-Zehra Hazretlerinin şefaatlere nail olasınız. İsmi zikrettiğimiz efendilerimizin hüsn-ü himmetleri üzerinizde sayeban ola. Saklaya, bekleye, yolsuza, uğursuza, pirsizye uğratmaya. Hızır yoldaşınız, evliya haldaşınız ola. Dil bizden nefes kutbu'l-arifin, gavsü'l vasilin Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî'den ola. Nur-u nebi, kerem-i Ali, gülbang-ı Muhammed, dem-i pir, kerem-i evliya, Hünkâr Hacı Bektaş Velî gerçek erenler demine devranına Hû..."

Hizmet sahipleri duanın ardından diz üzeri oturup birer niyaz ederek yeniden doğrulurlar. Dede yanmakta olan چراغı sır etmek üzere: "Eyvallah erenler, Hû" diyerek bir niyaz edip ayağa kalkar. Dede, yanan چراغı "Bismillah" diyerek yerinden alır ve hizmet sahiplerinin önüne, yönü oturmakta olduğu posta gelecek şekilde diz üzeri oturur ve şunları söyler: "Bism-i Şah, Allah Allah... Batın oldu, چراغı nur-u Ahmet, zahir oldu şems-i mah-ı Muhammed, Allah, eyvallah, Hû..." Ardından dede yanmakta olan mumları sağ eliyle tek tek söndürür. Bir başka deyişle sır eder, yani

delili dinlendirir. Sonra dede: “*Hû erenler*” diye secde edip tekrar yerine geçer. Bu arada hizmet sahipleri oldukları şekilde yerlerinde oturmaktadırlar. Dede yerine oturunca şu tercümanı okuyarak cem erenlerinin gidebilmeleri için destur verir:

“Duran, oturan, yükü tamam götüren, koğsuz gıybetsiz evine varıp baş yastığa vuran, sağ yata, selamet kalka, Ali yoldaşı, Hızır kılavuzu ola. Başka bir cemde tekrar buluşmak ve görüşmek umuduyla. Cümlenize iyi geceler, hayırlı gelecekler. Hakk erenler ibadetlerinizi kabul, muratlarınızı hâsıl eyleye. Sağlık ve selametle kalın” der ve dede cemi sonlandırır. Meydanda bekleyen hizmet sahipleri ve cemaatte bulunan herkes oldukları yerde birer secde ederek sükûnet içerisinde cem evini terk ederler. Cem evi görevlisi ve dede en sonra kapıyı kilitleyerek çıkarlar.

Sonuç

Görgü cemleri, zaman zaman görgü veya ikrarlarını vermek isteyen Alevî taliplerin isteği üzerine dede ve on iki hizmet sahiplerinin bir araya gelmesiyle icra edilen erkânlardır. Bu gelenek, Alevî-Bektaşî kültüründe “ölmeden önce ölmek, ahiret hesabından önce dünyada hesap görmek” anlayışının sosyal hayattaki pratik yansımasıdır. Alevî-Bektaşî inanç kültürü bölgeden bölgeye, toplumdan topluma farklı şekillerde kendini göstermektedir. Burada vermiş olduğumuz cem örneği Adıyaman yöresinde Alevî-Bektaşî gelenek ve göreneklerine uygun olarak hazırlanmış olan “İkrar-Yola Girme-Yola Alınma Cemi” olarak bilinir. Adıyaman yöresinde icra edilen görgü cemleri ile diğer yörelerde icra edilen bu cemler arasında, okunan deyişlerde, nefeslerde, muharremiyelerde, düvazımaamlarda, naatlarda, miraciyelerde farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Uygulanagelinen diğer cemlerde esasta birbirine uygun olmasına rağmen bazı değişiklikler söz konusudur, yani özde bir ama uygulamada bazı farklılıklar vardır. Adıyaman bölgesi, Alevî-Bektaşî kesimlerin bir arada bulunması ve bunların toplumun diğer kesimleri ile huzurlu bir şekilde yaşaması, toplumda birlik ve beraberlik dokusunun var olması gibi sebeplerden dolayı ayrı bir anlam ve öneme sahiptir.

Kaynakça

Aktaş Ali, "Alevîlerde Cem Ayini", *Anadolu'da Alevîliğin Dünü ve Bugünü*, (ed. Halil İbrahim BULUT), Sakarya 2010, ss. 410-444.

DOĞANAY, Eraslan; (2009). "Görgü Cemi", http://www.guvencabdal.com/gorgu_cemi-t289.0.html, 01-10-2012.

EK1: Fotoğraflar

Muhammed Postu Niyazi Dede tarafından serilirken.

Niyazi Arslan Dede cem erkânını icra ederken.

Cem erkânı esnasında canlar semah dönerken.

231

OMÜİFD

On iki hizmet sahipleri Dede huzurunda dua alırken.